

Kaj Kažejo Raziskave o Razširjenosti Drog Med Mladimi na Ljubljanskem Področju Mnenja Mladih o Mladih in Drogah

V zadnjem času je v medijih mogoče zaslediti pravo poplavo strokovnih mnenj in člankov o drogah. Čeprav je veliko govora o demistifikaciji drog, mistifikacija le-teh prav zdaj pri nas dosega svoj višek. Takó zanemarjanje problema kot njegovo napihovanje ali drugače neustrezno obravnavanje je po najinem mnenju njegovemu reševanju prej v škodo kot v korist. Tako je npr. letos spomladi ob razgovoru o Don Pierinovich tehnikah dela z odvisniki na RGL-u prišel na dan podatek, da je v Ljubljani z drogo zasvojenih 15 odstotkov osnovnošolcev. V dnevnem časopisu pa smo lahko zvedeli, da je več kot polovica srednješolcev že kadila marihuano. Žal je v obeh primerih manjkala navedba natančnega vira podatkov.

Podatki iz lanskich in letošnjih raziskav na ljubljanskem področju namreč kažejo nekoliko drugačno sliko. V lanskem šolskem letu sta na področju ljubljanskih občin potekali kar dve precej obsežni raziskavi. Na srednjih šolah sta takrat še dijakinji 4.letnika Gimnazije Poljane v Ljubljani, Ivana Gradišnik in Sergeja Kavšek v svoji raziskavi "Mehke droge in ljubljanska srednješolska populacija" med drugim ugotovili, da izkušnjo z drogo priznava 22 odstotkov srednješolcev. Avtorici tega prispevka pa sva v lanskem šolskem letu izvedli raziskovalno nalogo v sedmih in osmih razredih 15 ljubljanskih osnovnih šol (Ivna Bulič, Darja Vesel: Razširjenost mamil na osnovnih šolah), ki je pokazala, da je v osmih razredih 15 odstotkov učencev že poskusilo marihuano. Podatek o zasvojenih, objavljen na RGL-u, pa je torej le "nekoliko" drugačna interpretacija istega podatka. Naj poveva, da se nobena od raziskav, ki jih bova predstavili v tem članku, ni ukvarjala s številom zasvojenih.

V letošnjem šolskem letu (1991/92) sva lansko raziskavo na osnovnih šolah ponovili na srednjih šolah. Njen namen je bil dobiti podatke o razširjenosti uživanja drog med mladimi in njihova primerjava z rezultati prejšnjih let, da bi tako ugotovili trende naraščanja ali upadanja na tem področju. Raziskava je potekala v okviru gibanja Znanost mladini, kjer je bila tudi predstavljena pod naslovom Droge, spolnost in AIDS med mladostniki. Pri izdelavi raziskovalne naloge so kot mentorji sodelovali mag. Dušan Nolimal dr. med., dr. psih. Bojan Dekleva in Jani Rupnik.

Naj na kratko predstaviva osnovne značilnosti najinega dela. Anketalari sva 1029 dijakov vseh štirih letnikov sedmih različnih srednjih šol ljubljanskega področja. Srednje šole sva izbrali tako, da so kar najbolje predstavile sestavo srednješolske populacije. Da bi zagotovili večjo anonimnost, sva bili med izpolnjevanjem vprašalnika z učenci sami v razredu (brez navzočnosti učitelja).

Vprašalnik sta sestavljala dva dela, ki ločeno obravnavata uživanje drog in spolnost. Vprašalnik o uživanju drog je prevod t.i. standardnega vprašalnika, ki je nastal v sodelovanju zahodnoevropskih držav pri projektu "Collaborate survey on student drug abuse", kar naj bi omogočilo primerljivost podatkov med posameznimi državami. Vprašalnik o spolnosti pa je del ameriške raziskave "Unprotected sex among adolescents: The relative importance of beliefs about AIDS, pregnancy, other sexually transmitted diseases and alcohol use". Oba vprašalnika sta prilagojena slovenskim razmeram. Raziskava ima status pilotske raziskave in naj bi bila uvod v dveletno raziskavo, ki naj bi zajela vso srednješolsko populacijo.

Sedaj pa k rezultatom in ugotovitvam. Anketa je pokazala, da je število mladostnikov, ki so se že srečali s kanabisom (marihuana, hašiš), od lanskega leta naraslo na kar 33 odstotkov, se pravi za več kot polovico v primerjavi s prejšnjo raziskavo (Ivana Gradišnik, Sergeja Kavšek: Mehke droge in srednješolska populacija). Število mladih, ki so že uživali to drogo, se spreminja po spolu in letniku. Tako je na primer največji odstotek tistih, ki so poskusili marihuano, med fanti 4.letnika (54 odstotkov), najmanjši pa med fanti 1.letnika (11 odstotkov). O pogostosti poseganja po tej drogi največ pove podatek, da kar 17 odstotkov četrtošolcev, ki uživajo marihuano, to počne več kot 40-krat na mesec, se pravi celo večkrat na dan. Največ mladih poskusi marihuano v 16. letu. Število tistih, ki so jo poskusili pri starosti 13 letih, se pravi v osnovni šoli, je največje v prvem letniku, nekaj takih je še v drugem letniku, medtem ko jih v višjih letnikih skoraj ni. To še enkrat potrjuje, da se starostna meja prve izkušnje z ilegalno drogo iz leta v leto niža.

Ko govorimo o drogah, nikakor ne smemo zanemariti kajenja in pitja alkohola, ki sta tudi danes kot že desetletja poprej med to populacijo najbolj priljubljeni in najlažje dostopni drogi. Razlog za njuno priljubljenost je to, da sta legalni in da ju zaradi tega malokdo obravnava kot drogi; pri tem se redno pozablja, da je alkohol slovenska "najtrša droga". Redno kadi malo manj kot četrtnina srednješolcev, popolna abstinenca od alkohola pa velja le za 5 odstotkov vseh srednješolcev. V življenju ni bilo še nikoli "pijanih" 22 odstotkov dijakov. Več kot teh je celo tistih, ki so bili v življenju pijani več kot 10-krat.

Žal mladi danes posegajo tudi po drugih drogah. Tako jih je kar precej (4,8 odstotka) poskusilo LSD, 1,9 odstotka pa jih je že poskusilo

heroin. Pojavljajo se tudi druge droge, ki trenutno osvajajo Zahodno Evropo (kokain, crack).

In kaj je značilno za mlade, ki eksperimentirajo z drogo? Prihajajo malodane iz vseh tipov družin in socialnih okolij. Ni bolj in manj ogroženih šol. Vzroki, ki jih mladi navajajo za zaužitje droge, so zelo različni: od z dolgočasnosti do radovednosti, užitka, nekateri pa navajajo, da je uživanje droge postalo nuja. Kljub temu, da nihče od teh mladih še ni zasvojen, pa je možno, da bo to postal.

Tudi odnosi med mladimi niso več, kakršni so bili. Spolno začenjajo živeti zgodaj, neseznanjeni in nezaščiteni. 41 odstotkov anketiranih srednješolcev je že imelo spolne odnose. Večina je imela prvi spolni odnos med 15. in 17. letom. Homoseksualne odnose je priznalo 1,4 odstotkov srednješolcev. Različne oblike kontracepcije uporablja polovica srednješolcev. Najpopularnejši je kondom, ki ga občasno uporablja 45 odstotkov spolno aktivnih srednješolcev.

Približno 3 odstotke fantov in 1 odstotek anketiranih deklet je imelo v zadnjem letu več kot 10 spolnih partnerjev. Primerjava odgovorov na različna vprašanja o aidsu in spolnih boleznih je pokazala, da mladostnike pre malo skrbi možnost okužbe z virusom aidsa med spolnim odnosom.

Rezultati ankete kažejo očitno povezanost med spolno izkušnjo in izkušnjo z drogo. Večina mladih, ki so uživali marihuano, je že imela spolne odnose, prav tako je med mladimi, ki so imeli spolne odnose, veliko takih (53 odstotkov), ki so že kadili marihuano. Taki mladostniki pogosto menjajo partnerje in takšno spolno življenje ima lahko veliko negativnih fizičnih in psihičnih posledic.

Če se bo uživanje drog med mladimi še naprej širilo, na kar kažejo podatki zadnjih dveh let, in bo seznanjenost mladih s prenašanjem in preprečevanjem prenašanja virusa HIV še naprej tako slaba, je ob možnem porastu intravenoznih uživalcev mamil pričakovati tudi naglo širjenje aidsa. Ko govorimo o prevenciji, se je zato potrebno lotiti celotnega mladostnikovega življenja, saj so droge le znamenje njegove stiske.

Po izkušnjah, ki sva si jih nabrali med raziskovanjem razširjenosti drog med mladimi, meniva, da je potrebno izboljšati kakovost mladostnikovega življenja v šoli, doma, z vrstniki in vzpostaviti nov sistem vrednot. Prvi pogoj vsake izboljšave pa je pripravljenost problem zaznati in priznati. Na to marsikateri ravnatelj osnovne šole ni pripravljen. Po lanski raziskavi na osnovnih šolah je vsaka od teh šol prejela rezultate ankete. Nekateri delavci teh šol so kljub jasnemu kazalcem navzočnosti drog na šoli staršem ta problem zanikali, nekateri pa so menili, da so podatki ponarejeni.

Na srednjih šolah je seveda drugače, saj ne učitelji ne svetovalna služba svojih učencev ne poznajo dovolj, da bi zaznali njihove stiske. Z

Droga je napačna pot do pravega cilja. Pravi cilji pri mladih pa so iskanje potrditve, iskanje mesta med drugimi, iskanje bližine z drugimi, iskanja novih spoznanj. Te motive je mogoče zadovoljiti in izpeljati na zdrav, neškodljiv in neogrožajoč način. Enostavnejša pot oz. bližnjica do tega je droga. Problema ilegalnih drog ni mogoče reševati v okolju, ki je tako tolerantno do dovoljenih drog. Pri tem ne mislim le na alkohol in tobak, temveč tudi na televizijo, hrano, igre na srečo: na to, kar je dovoljeno, pa vendar lahko človeka zasvoji.

Dr. Martina Žmuc-Tomori, Center za mentalno zdravje

izgovorom, da tako ali tako ne morejo nič narediti, se na vso moč izogibajo soočenju s problemom. Med anketiranjem sva dijake povprašali tudi, ali bi, če bi imeli težave z drogo ali kakršnekoli druge mladostniške težave, obiskali šolsko svetovalno službo. Odgovor ni bil pritrdilen niti v enem razredu, na eni od šol pa so dijaki dejali, da se svetovalne delavke celo izogibajo.

Takšno nezaupanje je razumljivo, saj je na večini šol edino sredstvo v boju proti drogam represija. Tako so na eni izmed ljubljanskih osnovnih šol sestavili seznam učencev, ki naj bi po njihovem mnenju že kadili marihuano. O teh učencih so obvestili starše in jih posvarili, naj svojih otrok ne puščajo v njihovo družbo. Navzočnost drog najbolj zanikajo na tistih šolah, kjer so najbolj razširjene.

Primeri neučinkovitega ali napačnega ravnanja svetovalnih delavcev, ki si želijo "formule", po kateri bi "rizičnega" otroka zaznali, ga izločili in poslali na "zdravljenje", niso tako osamljeni. Takšno ravnanje je veliko preprostejše od ustreznega preventivnega delovanja. Mladi ne potrebujejo zdravljenja, množice predavanj, nadzora, ki spominja na srednjeveško preganjanje čarovnic. Potrebujejo ljubezen, pozornost, razumevanje. Potrebujejo alternativo drogam, lepše življenje in zaupanje v njihove sposobnosti, potrebujejo človeškost in ne vsakodnevnega navajanja suhoparnih podatkov, ki jih dobijo v šoli. Seveda pa so v šolah tudi takšni, ki se trudijo, da bi kaj spremenili.

"Zasvojenost" v ljubljanskih srednjih šolah morda res ne dosega takšnega odstotka kot bi želeli senzacionalistični novinarji. Toda, če gre za otroka, brata ali prijatelja, nam mora biti pomemben že en sam, ki zaide v spiralno past drog. Zato bi pri obravnavanju te teme lahko pokazali več človeškosti.

Ivna Bulič in Darja Vesel sta sedaj študentki 1. letnika Filozofske fakultete v Ljubljani na smeri psihologija in socialna pedagogika.